

İNSAN HAKLARI NEDİR?

İnsan hakları; tüm insanların hiçbir ayırım gözetmeksizin yalnızca insan oluşlarından dolayı eşit, özgür ve onurlu yaşama hakkına sahip olmasıdır. Herkes, cinsiyet, ırk, renk, din, dil, yaş, tabiiyet, düşünce farkı, ulusal veya toplumsal köken, zenginlik gibi fark olmaksızın kanun karşısında eşittir.

Özgür bir şekilde düşüncelerini açıklamak, istediği yere gitmek, yerleşmek, diğer insanlarla ve makamlarıyla olan ilişkilerinde insanca ve hakça muamele görmek, insanların günlük yaşamında farkına varmadan yararlandığı haklardan bazılarıdır. Can ve mal güvenliği, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü ve siyasi haklar gibi geleneksel hak ve özgürlükler, birinci kuşak, çalışma hakkı, adil ve eşit ücret, insan haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine kavuşma hakkı ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı gibi bir takım ekonomik ve sosyal haklar da ikinci kuşak haklar olarak adlandırılmaktadır. Teknolojik gelişmeye paralel olarak temiz bir çevrede yaşama hakkı, bilgisayar verilerine karşı özel hayatın korunmasını isteme hakkı, sanat ve bilim özgürlüğü, tüketici hakkı, tıbbi ve biyolojik gelişmelere karşı korunma hakkı gibi haklar da üçüncü kuşak haklardır ve bu haklara ilişkin kavramlar sürekli gelişmek göstermektedir.

İnsan haklarının temelini 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile 04 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi oluşturmaktadır. Türkiye tarafından 1954'te onaylanmış olan ve iç mevzuatımızın bir parçasını oluşturan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, temel hak ve özgürlükleri: yaşama hakkı, işkence, insanlık dışı veya küçültücü muamele yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, suç ve cezaların kanuniliği, özel hayat, aile hayatı ve haberleşmenin gizliliği, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı, dernek ve sendika kurma özgürlüğü, evlenme ve aile kurma hakkı, şikayet hakkı, ayırım yapma yasağı olarak belirlemiştir. Daha sonra toplum yaşamında meydana gelen gelişmelere paralel olarak düzenlenen protokollerle bu haklara: mülkiyet hakkı, eğitim ve öğrenim hakkı, seçim

hakkı, yerleşme ve seyahat özgürlüğü gibi yeni haklar eklenmiştir.

İnsan hakları yeryüzünün en barışçıl silahıdır; bizi korur.

Kurallar gibidir; nasıl davranacağınızı bize söyler.

Yargıçlar gibidir; ona başvurabiliriz.

Duygular gibi soyuttur ama duygular gibi herkese aittir.

Ve her ne olursa olsun hep vardır.

Tıpkı doğa gibidir; ortadan kaldırılamaz.

Tıpkı ruh gibidir; yok edilemez.

Zamana benzer; zengin ve fakir, yaşlı ve genç, siyah ve beyaz, uzun ve kısa hepimize aynı biçimde davranır.

Bize saygı sunar ve bize de başkasına saygı duyma sorumluluğunu yükler.

İnsan hakları, insan olmanın kazandırdığı haklardır; başkası tarafından verilen bir söze ya da teminata bağlı olarak ya da satın alarak elde ettiğimiz haklar değildir.

İnsan hakları, insan olmamızın ve insan onurumuzun doğal bir sonucudur.

İnsan onuru ve eşitlik, insan hakları fikrinin merkezinde yer alan iki temel değerdir.

Bütün insanların eşit olması, insan haklarını evrensel kılar, insan hakları daha iyi ve onurlu bir yaşam için gerekli olan temel standartlar tanımlandığında anlaşılabilir.

İnsanların ve toplumların yaşamlarını insan onuru ve eşitliği temelinde birlikte

sürdürebilmeleri için gerekli olan değerler ise özgürlük, adalet, ayrımcılık yapmamak, başkalarına saygı göstermek, hoşgörü ve sorumluluktur.

Ayrımcı gözetmeksizin herkes insan haklarına sahiptir; suçlular, devlet başkanları, çocuklar, kadınlar, erkekler, Afrikalılar, Avrupalılar, Asyalılar, mülteciler, işsizler, özel kuruluşlarda çalışanlar, öğretmenler, sanatçılar, işçiler... Çünkü herkes insandır.

İnsan haklarının gücü, herkese eşit davranılması ilkesinden gelir.

İnsan hakları bizim için vardır ve insan haklarının tümüne saygı duyulması bizim hakkımızdır. Kişisel haklarımız, fiziki ve ahlaki bütünlüğümüzü korur ve kişilerin kendi düşünce, din ve inançlarını korumalarına izin verir. Eşitlik ve özgürlük hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, dini vecibelerini yerine getirme özgürlüğü, işkence görmeme ve öldürülmeme hakları gibi.

İşkence, kötü ve insanlık dışı muamele ya da cezalandırma, hiçbir biçimde haklı çıkarılamaz ya da hukuken veya ahlaken savunulamaz. "Emir almış olmak" da mazeret olarak kabul edilemez. İşkence görmeme hakkı, hiç bir koşulda askıya alınamayacak, istisnası ve sınırlaması olmayan mutlak bir haktır.

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne ilişkin haklar, kişilerin düşünce ya da inanç değiştirme özgürlüğü ile din ya da inancını tek başına ya da topluca ve açıkça ya da özel olarak yaşama ve açıklama özgürlüğünü içerir. Müslüman, Katolik, Ortodoks, Yahudi, Ateist ne olursa olsun herkesin eşit haklara sahip olması gerektiğini belirtir..

Medeni haklarımız, yasal ve siyasi sistem içinde keyfi uygulamalara maruz kalmamamızı sağlar. Örneğin: Keyfi gözaltı ve tutuklanmaya karşı korunma, mahkeme tarafından suçlu olduğuna karar verilene kadar masum sayılma hakkı, itiraz hakkı gibi.

Siyasi haklarımız toplumsal yaşama katılmak için gerekli olan haklarımızdır. Oy kullanma hakkı, siyasi partilere katılma hakkı, özgürce biraraya gelme ve toplantılara katılma hakkı, bilgiye erişme hakkı ve düşünceyi ifade etme hakkı gibi.

İnsan onuru, medeni ve siyasi hakların verdikleriyle sınırlandırılmaktan çok daha ötededir, insanların temel gereksinimlerini nasıl karşılayacaklarını ve birlikte nasıl çalışacaklarını düzenleyen haklarımız vardır. Bu haklar, eşitlik ilkesi ile sosyal ve ekonomik araçlara erişimin garanti altına alınması ilkesine dayanırlar.

Özgürlükten yoksun bırakılmak nasıl hoşgörülemezse, aşırı yoksulluk içinde bırakılmak da aynı biçimde hoşgörülemez. Bu nedenle sosyal ve ekonomik hakları

savunmak son derece önemlidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi devletlere, çalışma koşulları, adil ücret, grev, iş alanında kadın ve çocukların korunması gibi 23 toplumsal ve ekonomik hakkı güvence altına almalarını önerir.

Ekonomik haklar, yalnızca çalışma hakkını, yeterli yaşam standardına sahip olma hakkını, konut hakkını ve emeklilik hakkını içermez. Aynı zamanda insan onurunun korunması için maddi güvencenin gerekli olduğunu, anlamlı bir işin yokluğu ya da yeterli bir barınağa sahip olmama durumunun insan onurunun zedelenmesine yol açtığını kabul eder.

Sosyal haklarımız toplumsal yaşama tam katılım için gerekli olan haklardır. Öncelikli olarak eğitim hakkını, aile kurma ve sürdürme hakkını, sağlık hakkını, ayrımcılıktan korunma hakkını içerir.

Kim olursak olalım, toplumsal ya da ulusal kökenlerimiz ne olursa olsun, kadın ya da erkek olalım, eğitim hepimizin hakkıdır. Ana ve babaların çocukları için düşüncelerine ve inançlarına uygun bir eğitim verme hakkına saygı gösterilir. Ancak doğal olarak bu eğitimde çocuğun haklarını zedeleyici hiçbir unsur bulunmamalıdır.

Kültürel haklar, kendi kültürel birikimi ile toplumun kültürel yaşamına özgürce katılma hakkını ve bu kültürü gelecek nesillere aktarabilmek için eğitim hakkını kapsar. Yine de kültürel olarak sınıflanmayan diğer birçok hak, özellikle toplum içinde azınlıkta kalan gruplar için öznel kültürlerini korumak açısından son derece önemlidir. Örneğin; ayrımcılığa uğramama ve kanunlar karşısında eşit biçimde korunma hakkına sahip olmak gibi.

Bu hak ve özgürlükler; cinsiyete, ırka, renge, dile, dine, siyasal ya da başka düşünceye, toplumsal ya da ulusal kökene, azınlık olmaya, servete ya da diğer tüm durumlara dayanan herhangi bir ayırım gözetmeden sağlanmalıdır.

Hepimiz insan haklarını korumalıyız. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler ve/veya kamu otoritesini kullananlar insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayabilirler. Ancak hiç kimse bu kısıtlamaların evrensel insan hakları normlarını ihlal ettiğine işaret etmezse, haklarımızın ihlali devam eder. Bireyler olarak, kendi yaşamlarımızda başkalarının haklarına saygı göstermenin yanısıra, kamu otoritelerinin ve diğerlerinin faaliyetleri üzerinden gözümüzü ayırmamalıyız. Koruyucu sistemler bizim için vardır. Biz de bunları kullanmalı ve gelişimine katkıda bulunmalıyız.

İnsanın değişimi ve gelişmesinin sonucunda 10 Aralık 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi doğmuştur. Türkiye, Birleşmiş Milletlerin kurucu üyelerinden birisi olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni ilk onaylayan ülkeler arasında yer almış ve insan hakları konusundaki önemli sözleşmelerin büyük bölümüne taraf olmuştur.

İnsan hakları ve temel özgürlükler alanında diğer demokrasilerle aynı değer ve amaçları paylaşan Türkiye, insan hakları standartlarının en yüksek düzeye getirilmesi amacıyla son yıllarda birçok önemli adım atmıştır.

Ülkemizde 2000 yılında 81 il ve 850 ilçede "İnsan Hakları İl ve İlçe Kurulları" kurulmuştur. Bu kurullar, 23 Kasım 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle yeniden yapılandırılmış, kurullarda sivil toplumun temsili güçlendirilmiştir. Söz konusu kurullar, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Kurullar, öncelikle idarenin uygulamalarında vatandaşlara hoşgörü ve nezaketle yaklaşılmasını sağlamakla ve insan hakları ihlallerinin önlenmesi için gerekli çalışmaları yapmakla yükümlüdür. Hak ihlaline şahsen uğradığınız ya da tanık olduğunuz her durumda, valilik veya kaymakamlık binasında bulunan insan hakları danışma ve başvuru masaları aracılığı ile kurulumuza başvuruda bulunabilirsiniz.